

**LINGUISTIC CHARACTERISTICS OF THE
TEXTS OF THE OATHS**

Yemin Metinlerinin Dilsel Özellikleri¹

Nesrin DELİKTAŞLI²

Abstract

Swearing is considered a prerequisite for starting a new job. Many occupational groups in Turkey make some commitments by taking an oath. It has been observed that the texts of oath concerning all parts of society have not been analyzed in linguistic and discursive aspects and no study has been carried out in this context. This study aims to show linguistic and discursive features of these texts. How does swearing happen? What kind of relationship exists between the person who swears (speaker) and the recipients? What kind of language does the speaker use in order to create an effect on the recipient? The research has adopted the document analysis method, which is one of the qualitative research methods. Sixteen texts of the oaths have been examined by using qualitative data collection and document analysis methods and eight texts of different areas have been included in the study. In addition, the attitude of the speaker who completes his/her speech as "I swear" has been dealt within the framework of theories of enunciation. At the end of the analysis of the texts of the oaths, it has been seen that these texts are composed of one sentence, their contents are prepared earlier depending upon the area in which the oath is taken and that the ones who swear verbalizes these texts in a specific place and time. It has also been observed that the choice of words is done meticulously according to the status of person who swears as well as the purpose of the oath. Each oath has been prepared for a specific occupational group. The content of the oaths has been mentioned in the constitution, law and regulations. With the meticulously chosen words such as "honor, chastity, conscience etc.", an effect has tried to be created upon the recipients.

Keywords: Texts of oath, theory of enunciation, discourse analysis.

Özet

Yemin etme ya da ant içme bir göreve başlamak için ön şart olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de birçok meslek grubu göreve başlamadan önce, belirli bir topluluk karşısında, yemin ederek söz vermektedir. Toplumun her kesimini ilgilendiren bu yemin metinlerinin dilsel ve söylemsel açıdan incelenmediği ve bu bağlamda bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Çalışmanın amacı bu metinlerin dilsel ve söylemsel özelliklerini göstermeye çalışmaktır. Yemin eylemi nasıl gerçekleşmektedir? Yemin eden kişi (konuşucu) ve alıcıları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? Konuşucu alıcısının üzerinde etki yaratmak için nasıl bir dil kullanımına başvurmaktadır? Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak ve doküman incelemesi yoluyla on altı yemin metni incelenmiş, bunlardan farklı alanlara giren sekiz metin çalışmada yer almıştır. Ayrıca, araştırmada, sözcükleme kuramları çerçevesinde "yemin ederim", "ant içerim" diye konuşmasını tamamlayan konuşucunun konuşması karşısındaki tutumu ele alınmıştır. Yemin metinlerinin incelenmesi sonucunda, bu metinlerin tek bir tümceden oluşturulduğu, içeriğinin yemin edilecek alana göre önceden hazırlandığı, yemin edecek kişilerin de bu metinleri belirlenen yer ve zamanda sözel olarak dile getirdikleri görülmüştür. Yemin edecek kişinin konumuna ve yeminin amacına göre sözcük seçiminde titizlikle davranıldığı

¹ Bu makale 18-20 Mayıs 2017 tarihlerinde Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi tarafından düzenlenen 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan bildirinin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş şeklidir. İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası BEK-2017- 24763. BAP Koordinasyon birimine desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.
² Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, e-posta: nesrin.deliktasli@istanbul.edu.tr

gözlemlenmiştir. Her bir yemin metni belirli bir meslek grubuna yönelik hazırlanmıştır. İçeriğinin nasıl olacağı, anayasa, yasa ve yönetmeliklerde belirtilmiştir. Metinlerdeki özenle seçilmiş sözcüklerle, “namus, şeref, vicdan, vb.”, alıcılar üzerinde etki yaratılması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yemin metinleri, sözceleme kuramları, söylem çözümlemesi

Giriş

Yemin kişilerin bir göreve başlarken ya da bir görevi üstlendiklerinde o işi en iyi şekilde yapacaklarına dair verdikleri sözdür, içtikleri anttır. *Ant içme* ya da *yemin etme* bir göreve başlamak için bir ön şart olarak kabul edilmektedir. Amaç, karşı tarafın içsel ve manevi bütün dinamiklerini harekete geçirip kişileri dürüst davranmaya yöneltmektir. Yemin eden kişiden görevini en iyi şekilde yerine getirmesi beklenir. Yemin kişi/lerin görevlerini gerçekleştirecekleri süre için geçerlidir. Duruşmada sanık ya da tanık “yemin ediyorum” diyerek o anda gerçekleşecek bir durumdan bahsetmektedir. Yemin o anda, o dakikalarda söyleyeceği şeyler için geçerlidir. Bu metinlerin içeriği anayasa, yasalar, mevzuatlar ve yönetmeliklerde belirlenmiştir ve ilgili kişiler bu metinleri okuyarak (bazı durumlarda el yazısı ile yazıp imzalayarak) yemin işlemini gerçekleştirmektedirler. Zamanla bu metinlerin içeriğinde farklı nedenlerden dolayı değişiklikler yapılmıştır ve yapılmaktadır. Özellikle milletvekili yemin metinlerinin içeriğinin her anayasa değişikliğinde değiştiği görülmüştür.

Ant sözcüğü *TDK Güncel Türkçe Sözlükte* “yemin” karşılığı olarak verilmiştir. Yemin sözcüğü ise “1. Tanrı’yı veya kutsal bilinen bir kişiyi, bir şeyi tanık göstererek bir olayı doğrulama, yemin. 2. Kendi kendine söz verme” şeklinde tanımlanmıştır. (<http://www.tdk.gov.tr>)

Ant içmek ise yine *TDK Güncel Türkçe Sözlükte* “bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek, yemin etmek” şeklinde tanımlanmıştır. (<http://www.tdk.gov.tr>)

Yemin Arapçadan dilimize geçen bir sözcüktür, “ant” sözcüğü ile eş anlamda kullanılmaktadır. İncelen metinlerde “yemin etmek” ve “ant içmek” şeklinde her iki sözcük öbeğinin de kullanıldığı görülmüştür.

Adliye Personeli El Kitabında yemin sözcüğü “Tanıkların veya tarafların doğru söylediğine ilişkin bağlayıcı metni tekrarlamaları.” (2013: 164) şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bu metinlerin bağlayıcı özelliği vardır, tanıklar veya taraflar kendilerine duruşma ortamında tekrarlatılan sözlerden sorumludurlar.

Yemin metinlerinin kendine özgü bir düzenleniş şekli vardır ve yemin eden kişinin konumuna (Cumhurbaşkanı, milletvekilleri, devlet memurları, özel sektör çalışanları, vb.) ve yapılacak işin içeriğine göre sözcük seçimine titizlikle davranılmıştır. Her bir yemin metninin içeriği belirli kişiler tarafından hazırlanmıştır ve belirli bir kesime yönelik olarak ilgili kişi tarafından dile getirilmektedir. Bu metinlerin hazırlanma ve kullanılma amacı, konuşmacıların göreve başlamadan önce görevlerini en iyi şekilde yerine getireceklerine dair, bu kişilere söz verdirtmektir. Kişiler ve kişiler ya da kişiler ve kurumlar arasında bir çeşit sözleşme yapılmaktadır. Metinlerin içeriği hem kişileri bağlayıcı nitelikte, hem de karşı tarafı ikna edecek şekilde hazırlanmıştır. Nasıl olacağı da anayasa, yönetmelik ve tüzüklerde belirlenmiştir. Kişiye göre değişiklik göstermez, o kurumda göreve başlayan kişi aynı metni okuyarak yemin eder. Mahkeme huzurunda yemin edecek kişilere tekrarlatılan metnin içeriği de herkes için aynıdır, değişmez. Cumhurbaşkanı ve milletvekili yemin metinleri Anayasanın ilgili maddelerince (1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m.103 ve m.81) düzenlenmiştir ve bu kişiler Anayasada belirtildiği şekilde görevlerine başlarken ant içerler. Diğer kurumlarda göreve başlayacak olan kişiler de ilgili kurumların hazırladıkları yönetmeliklere göre yemin ederler. Yemin metinlerinin içeriği de bu metinlerde belirtilmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada Türkçe yemin metinlerini incelemek için nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak ve doküman incelemesi yoluyla yemin metinleri incelenmiştir. Yemin metinlerinin dilsel özellikleri gösterilmeye çalışılmıştır. Doküman analizi, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsamaktadır.

Metin seçiminde içerik ve alan olarak birbirinden farklı alanlara giren (siyasi, idari, hukuki, askeri, kamu, serbest meslek grubu) yazılı yemin metinlerinin seçilmesine dikkat edilmiştir. Bu metinler, Cumhurbaşkanı yemin metni, milletvekili yemin metni, devlet memurları yemin metni, bilirkişi yemin metinleri, mahkeme huzurunda yemin metni, asker yemin metni, müteahhitlik yemin metni ve banka üst yöneticilerinin yemin metinleridir.

Araştırmada kullanılan metinler içerik olarak oluşturdukları alanı ne kadar yansıtmaktadır? Yemin metninin içeriği ait olduğu alanla dil ve anlatım yönüyle ne derecede bağlantılıdır? Metnin yapısı nasıldır? Yemin eylemi nerede ve ne zaman gerçekleşmektedir? Metnin konusu nedir? Yemin metinlerinde farklı dil ve anlatım şekli var mıdır? Konuşucu kimdir? Metinlerde akıcılık var mıdır? Sözcük seçimine dikkat edilmiş midir? gibi ölçütler dikkate alınarak bu metinler incelenmiştir. Metinlerden hukuk mesleğini ilgilendirenlerle ilgili olanlar (avukatlık yemini, tanık yemini, anayasa mahkemesi üyeleri yemini, bilirkişi yemini) hakkında uzman görüşüne başvurulmuştur. Bazı metinler toplumun her kesimince bilinen ve medya vasıtasıyla yemin süreci takip edilebilen (Cumhurbaşkanı, milletvekili yeminleri gibi) yemin metinleridir. Yemin metinlerinin önemli bir bölümünün içeriği ve nasıl uygulanacağı yasalarla ve yönetmeliklerle belirlenmiştir ve yemin akdinin gerçekleşmesinin zorunlu olduğu bu yasa metinlerinde yer almaktadır. Yemin sürecinin uygulanıp uygulanmadığı tamamen kurumların takdirindedir. Bu durum araştırmamız kapsamında yer almamaktadır. Çalışmamızı ilgilendiren kısmı “kim, nerede, nasıl ve neden yemin etmektedir?” sorularına yanıt aramak ve bu metinlerin dilsel özelliklerini göstermeye çalışmaktır.

Veri Toplama Tekniği

Çalışmanın bütüncesi internet ortamından elde edilen on altı farklı yemin metninden “Cumhurbaşkanı yemini, başbakan yemini, milletvekili yemini, Anayasa mahkemesi üyeleri yemini, bilirkişi (ceza ve hukuk) yemini, avukat yemini, devlet memurları (öğretmen, polis, doktor, hemşire, vb.) yemini, müteahhitlik yemini, mahkemede tanık yemini, bankaların üst yöneticilerinin yemini, emlak müşavirleri yemini, asker yemini, veteriner hekim yemini, vergi memuru yemini, eczacılık yemini, katip yemini, mühendis yemini” oluşmaktadır. Bu metinlere ulaşıldıktan sonra ilgili kaynaklardan (yasalar, yönetmelikler, vb.) metinlerin orijinalliği kontrol edilmiştir. Metinlerden yapılan alıntılar (ant içerim, andiçerim) kaynak metindeki şekliyle korunmuştur, herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Ayrıca kaynak metinlerde karşılaşılan yazım hataları düzeltilmemiş, metne sadık kalınmıştır. Bu metinler önce sınıflandırılmış, daha sonra incelenmeye başlanmıştır.

Araştırma kapsamında öncelikle yemin metinlerinin düzenleniş şekilleri üzerinde durulmuş, sonrasında bu metinlerin söylemsel özellikleri gösterilmeye çalışılmış ve son olarak da sözceleme kuramları seçilen metinlere uygulanmaya çalışılmıştır.

Yemin Metinlerinin Düzenleniş Şekilleri

Yemin metinleri kısa metinlerdir, birkaç satırdan oluşmaktadır. Sözcükler noktalama işaretleriyle, bağlaçlarla bağlanmıştır ve bir tümceden oluşan metinler oluşturulmuştur.

Metinlerde kullanılan sözcükler, ilgili kurum ve hitap edilecek kitle dikkate alınarak seçilmiştir, metnin alıcı/larını etkilemek için dil kullanımına özen gösterilmiştir.

Ör: 1 *Cumhurbaşkanı Yemin Metni*

“Cumhurbaşkanı sıfatıyla, Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma, Anayasaya, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, Atatürk ilke ve inkılaplarına ve lâik Cumhuriyet ilkesine bağlı kalacağıma, milletin huzur ve refahı, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerinden yararlanması ülküsünden ayrılmayacağıma, Türkiye Cumhuriyetinin şan ve şerefini korumak, yüceltmek ve üzerime aldığım görevi tarafsızlıkla yerine getirmek için bütün gücümle çalışacağıma Büyük Türk Milleti ve tarih huzurunda, namusum ve şerefim üzerine andiçerim.” (1982 Anayasası 3. Kısım II. Bölüm, m. 103)

Cumhurbaşkanı Yemin Metni incelendiğinde, bu metnin bir tümceden oluştuğu, sözcüklerin virgüllerle ve bağlaçlarla (ve) birleştirildiği görülmektedir. Metinde kullanılan “Devletin varlığı ve bağımsızlığı, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliği, Anayasa, hukukun üstünlüğü, demokrasi, Atatürk ilke ve inkılapları ve lâik Cumhuriyet, milletin huzur ve refahı, millî dayanışma ve adalet anlayışı, insan hakları ve temel hürriyetler, Türkiye Cumhuriyetinin şan ve şerefini korumak, yüceltmek Büyük Türk Milleti ve tarih” sözcükleri özenle seçilmiş sözcüklerdir. Metnin içeriği oluşturulurken Cumhurbaşkanının hitap ettiği Türk halkının önem verdiği değerler üzerinde durulmuştur. Konuşucunun amacı, “koruyacağıma, bütün gücümle çalışacağıma, namusum ve şerefim üzerine andiçerim” sözcüklerini söyleyerek sözcenin alıcısı olan kitleyi görevini en iyi şekilde yapacağına dair ikna etmeye çalışmak ve üzerlerinde önemli bir etki bırakmaktır.

Yemin Metinlerinin Söylemsel Özellikleri

Türkiye’de birçok meslek grubunda çalışan kişiler göreve başlamadan önce yemin etmektedir. Toplumun her kesimini ilgilendiren ve önemli bir çoğunluğunu sözel olarak bağlayan ve sorumluluk üstlenmelerini sağlayan bu metinlerin içeriği oldukça önemlidir. Yemin eden kişinin, özellikle cumhurbaşkanı ve milletvekilleri gibi, yasalar önünde ve toplum karşısında önemli sorumlulukları vardır. Mahkemede yemin eden kişinin (tanık) mahkeme huzurunda bulunan kişilere (hakim, savcı, avukat, vb.), Hipokrat yemini eden doktorun hastalarına karşı sorumluluğu vardır. Kişi yemin ederek topluma karşı önemli bir sorumluluk üstlendiğini beyan etmektedir. Yemin hukuki bir delil olarak da sayılmaktadır.

Farklı kurumlara yönelik olarak hazırlanan yemin metinleri yapısal olarak ve içerik olarak benzerlikler göstermektedir, amaç aynıdır. Sözcükler hitap edilecek alana uygun bir şekilde seçilmiştir, tüm yemin metinleri birbirine noktalama işaretleriyle bağlı tek bir tümceden oluşmaktadır. Bir kısmı büyük bir alıcı kitlesine hitap ederken, bir kısmı da küçük bir alıcı kitlesine yönelik hazırlanmıştır. Metni ifade eden kişi ve alıcı kitle arasında bir söz verme ilişkisi vardır. Konuşucu yemin eden kişi, alıcı ise metnin muhatabı ya da muhataplarıdır. Doğrudan anlatım söz konusudur. Cumhurbaşkanı yemininde, sözceleyen yani konuşucu cumhurbaşkanı olarak seçilen kişi, alıcı ise cumhurbaşkanının hitap ettiği milletvekilleri ve o ülkede yaşayan halktır. İleti (mesaj) yemin metninin içeriğinde iletilen tüm bilgilerdir ve kod ise Türkçedir. Gönderge yemin metninin hazırlandığı Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

Yemin metinlerinin içeriğinde inandırıcılığın olması ve alıcıda önemli bir etki yaratması amaçlanmaktadır. Bu nedenle toplumda önemsenen sözcükler “namusum ve şerefim üzerine, kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine, namusum ve vicdanım

üzerine, namusum üzerine, vb.” kullanılmaktadır. Konuşmacı görevine başlarken aldığı sorumluluğu en iyi şekilde yerine getireceğine dair ilgili topluluk karşısında söz vermektedir. Metinlerdeki sözcük seçimi tamamen metni hazırlayan kişi ya da kişilerin tercihine bağlı olarak değişmektedir. Özellikle “yemin ederim, yemin ediyorum, andiçerim, ant içerim, and içerim” şeklindeki kullanımlarda kişilerin sözcük ve yazım tercihi görülmektedir.

Araştırmada söylem çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Sözceleme kuramları çerçevesinde “yemin ederim”, “yemin ediyorum”, “andiçerim”, and içerim” ya da “ant içerim” diye konuşmasını tamamlayan konuşucunun konuşması karşısındaki tutumu ele alınmıştır. Konuşma hangi ortamda ve ne zaman gerçekleşmektedir, konuşmacının amacı nedir, konuşmacı ve alıcı arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? Bu sorulara yanıt bulunmaya çalışılmıştır. Benveniste’in deyimiyle sözceleme bağlamında “konuşucu-dil-bağlam arasındaki karşılıklı ilişki” nasıl gerçekleşmektedir?

Sözceleme Kuramlarının Yemin Metinlerine Uygulanması

“Bir konuşmacı tarafından üretilen sözlü ve yazılı her ileti (mesaj) sözce olarak adlandırılır. Sözceleme bu iletinin üretilmesi sonucunda ortaya çıkan eylemdir. Sözceleme belirli bir yerde, belirli bir zamanda, belirli bir düşünceyle ve niyetle bir alıcıya bir sözce ileten bir konuşmacının varlığı sonucu oluşan bir bütündür. Sözceleme durumunu belirlemek için, kim konuşuyor?, kime? ne zaman, nerede?, nasıl? sorularına cevap vermek gerekir.” (<http://www.espacefrancais.com/le-systeme-enonciatif>)

Sözceleme kuramları söylemsel ögeler, aktarılan söylem ya da başkasının söylemi ve kipliklerle ilgilenir. “Sözce/sözceleme” kavramları *Dilbilim Terimleri Sözlüğü*’nde “Sözce, bir konuşucunun ürettiği, iki susku (durak) arasında yer alan söz zinciri parçası; sözceleme edimiyle ortaya çıkan söylem. (...) Sözceleme ise sözce üretme edimi; bireyin sözcelemi belli bir bağlam ve durum içinde gerçekleştirmesi. Sözceleme kuramları dili bir edim olarak kavramaya çalışmakta, sözceyi salt göndergesel işlevi dışında, konuşucunun edimiyle özdeşleşmesi ve dinleyicide bir etki yaratması açısından ele almaktadır.(...)” şeklinde tanımlanmıştır. (Vardar, 2002:181) Sözceleme, dili bireyselleştirme edimi olup, konuşucunun dili üstlenmesi ve sahiplenmesidir. Bu durumda “üstlenim “geçilmekte” ve varlığını sürdürmekte olan bir öznenin özelliğidir. Dilin üstlenilerek işleyişe geçirilmesiyle, söylem ya da anlatıya dönüştürülmesiyle, konuşan öznenin varlığı ortaya çıkar. (Kıran, 2015:110)

Kıran, sözcelemenin bireysel kullanım edimiyle dilin işleyişe geçirilmesi olduğunu (2013: 104); sözcenin sözceleme eylemi sonunda elde edilen dilsel ürün yani dilbilgisel açıdan tam ya da eksik, doğru ya da yanlış olabilirse de, ancak bağlam içinde anlam kazanan söz dizisi olduğunu (2013: 106); sözceleme öznesinin bireysel kullanım edimiyle dili işleyişe geçiren kişi, yani özne (2013: 108) olduğunu belirtmiştir.

Yemin etme söylemi yemin eden kişinin sözceleme edimiyle gerçekleştirdiği bir söylemdir, konuşucu alıcısıyla bir iletişim içindedir. Konuşucu, yani yemin eden kişi, Kıran’ın da belirttiği gibi, bireysel dil kullanımıyla dili işleyişe geçiren sözceleme öznesi konumundadır. Yemin etme söylemi her ne kadar bir kişinin tek taraflı olarak gerçekleştirdiği bir söylem olsa da, bu söylemin bir alıcısı ya da alıcıları vardır. Bir yemin metninin edimbilimsel değerini sadece sözceleme durumunu bildiğimizde anlayabiliriz. Bu söylem, nerede, ne zaman, kim tarafından, hangi amaçla ve hangi koşullarda dile getirilmiştir sorularına yanıt bulduğumuzda bir anlam kazanır. Sözceleme öznesinin varlığı “ben” bu metinlerde açıkça görülmektedir: “andiçerim, yemin ederim” diyen kişi “ben” kişi adını kullanarak sözcesinin sorumluluğunu üstlenmektedir.

Sözcelemenin dilsel ve anlamsal işaretleyicileri vardır. Dilsel işaretleyiciler söylemde konuşucuyu işaret eden birinci şahıs “ben, biz” ve alıcıyı işaret eden ikinci şahıs “sen, siz” dir. Yemin metinlerinde bu işaretleyiciler “-im, -um” iyelik ekleriyle konuşucuya yani “ben”e gönderimde bulunur. Ben diyerek konuşucu söyleminde varlığını hissettirmektedir. Yemin metinlerinde doğrudan zamana ve yere gönderimde bulunan ipuçları yani işaretleyiciler yoktur. Sadece bağlamdan ve metin dışı bilgilerden faydalanarak söylemin nerede ve ne zaman gerçekleştiği konusunda fikir sahibi olabiliriz. Zaman söylemin gerçekleştiği an, yer de yemin eyleminin gerçekleştiği yerdir. Yemin metninin içeriğinden bunu çıkarmak mümkündür. Zaman işaretleyicilerine gelince, yemin metinlerinde şimdiki, geniş ve gelecek zamana gönderimde bulunan zaman ipuçları bulunmaktadır: “yemin ederim, andiçerim, yemin ediyorum, koruyacağıma, kalacağıma, ayrılmayacağıma, vb.” Bu işaretleyiciler sözceleme durumunun izini taşımaktadırlar ve bir söylem söz konusudur.

Anlamsal işaretleyiciler ise, duygu ifade eden terimlerdir, yani sözcenin konusuyla bağlantılı olarak konuşucunun duygularını açıklayan sözcüklerdir. Bu sözcükler yemin metinlerinde konuşmacının sözcenin en önemli kısmını oluşturan fiillerdir, söz verme olayı söz konusudur: “yemin ederim, andiçerim, yemin ediyorum, vb.”

Ör: 2 Milletvekili Yemin Metni

“Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma; hukukun üstünlüğüne, demokratik ve lâik Cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalacağıma; toplumun huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerden yararlanması ülküsünden ve Anayasaya sadakattan ayrılmayacağıma; büyük Türk milleti önünde namusum ve şerefim üzerine andiçerim.” (1982 Anayasası 3. Kısım I. Bölüm, m. 81)

Yukarıdaki örnekteki ve diğer yemin metinlerindeki sözceleme durumu aşağıdaki tabloda özetlenmeye çalışılmıştır.

<i>Konuşucu / Gönderen</i>	Yemin eden kişi
<i>Alıcı / gönderilen</i>	Kişinin bağlı olduğu kurum, yöneticiler, kişinin işi gereği iletişimde bulunacağı herkes
<i>İleti (Mesaj)</i>	İletilen tüm bilgiler (yemin metninin içeriği)
<i>Kod (düzgü)</i>	Türkçe
<i>Gönderge</i>	Yemin metninin kaleme alındığı, hazırlandığı yer

Bu örnekte konuşucu konumunda olan, yani yemin eden kişi, milletvekilidir. Alıcı/lar yemin töreni esnasında Mecliste bulunan milletvekilleri ve bu yemin törenini görsel-işitsel basından takip eden insanlardır. Alıcı kitle tüm halktır. İleti bu yemin metninin içeriğinde yer alan tüm bilgilerdir. Kod Türkçedir, gönderge ise bu yemin metninin hazırlandığı yerdir. Anayasa içinde yer aldığı için Anayasanın hazırlandığı yer olan meclistir.

Günay iletişim içindeki dil olan sözcenin, belli bir kişi tarafından belli bir yerde, belli bir zamanda ve olası bir alıcıya yönelik olarak üretildiğini, aşağıdaki dört koşulun da sözceleme durumu olarak belirtildiğini bildirmektedir. (2013: 86)

BEN, ŞİMDİ, BURADA, DİYORUM Kİ [Sözce]”

Sözceleme durumu

“Benveniste’in belirttiği biçimde söylem, her şeyden önce konuşan öznenin “ben-şimdi-burada” biçiminde ortaya konulan sözcelemenin belirtilmesidir. Dar anlamda söylem, karşılıklı etkileşim boyutu içinde algılanan sözceyi belirtir.” (Günay, 2013: 23)

Ör: 3 Askerlik Yemin Metni

“Silahlı Kuvvetlere katılan her asker andiçer. And sureti aşağıdadır: "*Barışta ve savaşta, karada, denizde ve havada her zaman ve her yerde milletime ve cumhuriyetime doğruluk ve muhabbetle, hizmet ve kanunlara ve nizamla ve amirlerime itaat edeceğime ve askerliğin namusunu Türk Sancağının şanını canımdan aziz bilip icabında vatan, cumhuriyet ve vazife uğrunda seve seve hayatımı feda eyliyeceğime namusum üzerine andiçerim.*" (Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu, m. 37)

4 Ocak 1961 tarihinde kabul edilip 9 ocak 1961 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 37. maddesinin başlangıcında “Silahlı kuvvetlere katılan her asker andiçer.” ibaresi yer almaktadır. Bu andı içen kişi, sözceleme öznesi bir askerdir, alıcı tören esnasında orada bulunan herkeştir, andın içildiği zaman *and* eyleminin gerçekleştiği an, yer silahlı kuvvetlerin bir birimidir. Diğer metinlerde olduğu gibi asker *andiçmek* suretiyle askerlik görevi süresince yapacakları konusunda namusu üzerine yemin etmektedir. Kullanılan sözcükler askeri alana özgü sözcüklerdir: “*Barışta ve savaşta, askerliğin namusu Türk Sancağının şanı, vb.*”. Sözcük seçimi de o döneme göre yapılmıştır.

Ör: 4 Memur Yemin Metni

“Asli Devlet Memurluğuna Atananların Yemin Merasimi Yönetmeliği ”ne göre; memurlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatle bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatle uygulamak zorundadırlar. Memurlar, bu sadakati göstereceklerini "Asli Devlet Memurluğuna" atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurumlarınca düzenlenecek merasimle yetkili amirlerin huzurunda yemin ederek belirtirler. 657 sayılı Kanuna tabi tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, Asli Devlet Memurluğuna atanan personelin yemin etmelerine ilişkin usul ve esasları düzenleyen yönetmelikte; yemin töreninin nasıl yapılacağı, kimlerin katılacağı ve törende uyulacak kurallara yer verilmiştir.

“Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına, Atatürk inkılap ve ilkelerine, Anayasada ifadesi bulunan Türk Milliyetçiliğine sadakatle bağlı kalacağıma; Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını milletin hizmetinde olarak tarafsız ve eşitlik ilkelerine bağlı kalarak uygulayacağıma; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyip, koruyup bunları geliştirmek için çalışacağıma, insan haklarına ve Anayasanın temel ilkelerine dayanan milli, demokratik, laik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ ne karşı görev ve sorumluluklarımı bilerek bunları davranış halinde göstereceğime namusum ve şerefim üzerine yemin ederim.” (657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu 2670 Sayılı kanunla değişik 6.m)

Memur Yemin Metni örneğinde, yemin eden kişi bir iletişim içindedir ve iletideki sözceler ilgili memur tarafından belli bir yerde (bu genelde göreve başlanılan makam huzurundadır) belli bir zamanda (göreve başlamadan önce) ve olası bir alıcıya yönelik (amirler, yönetici konumundakiler, görevlerini gerçekleştirirken iletişim içinde bulunacakları herkes) üretilmiştir ve bir sözceleme durumu mevcuttur. Konuşucu ve alıcı arasında bir iletişim söz konusudur.

Ör: 5 Bilirkişi Yemin Metni

Aşağıdaki örnekler Adli Yargıda görev yapacak olan hukuk bilirkişi ve ceza bilirkişi yemin metinleridir. Bu metinlerin içeriğinin nasıl olacağı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 271/1 ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 64/5 maddelerinde belirtilmiştir. Bilirkişiler, il adli yargı adalet komisyonu huzurunda bu sözcükleri tekrarlayarak yemin ederler. Metinler incelendiğinde, her ikisi de bilirkişi yemin metni olmasına rağmen, metinlerin içeriğinde farklılıkların olduğu görülmüştür.

a) Ceza Bilirkişi Yemin Metni

“Listelere kaydedilen bilirkişiler, bilirkişilik bölge kurulu veya bulunduğu yer il adli yargı adalet komisyonu huzurunda *"Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim."* sözlerini tekrarlayarak yemin ederler. Bu bilirkişilere görevlendirildikleri her işte yeniden yemin verilmez.” (Ceza Muhakemesi Kanunu, M.64/5)

b) Hukuk Bilirkişi Yemin Metni

“Listelere kaydedilmiş kişiler arasından görevlendirilmiş olan bilirkişilere, bilirkişilik bölge kurulu veya bulunduğu yer il adli yargı adalet komisyonu huzurunda, *"Bilirkişilik görevimi sadakat ve özenle, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsız ve objektif bir biçimde yerine getireceğime, namusum, şerefim ve kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine yemin ederim."* şeklindeki sözler, tekrarlatılmak suretiyle yemin verdirilir. (...)" (Hukuk Muhakemeleri Kanunu, m. 271/1)

Bu örnek metinlerde de bir sözceleme durumu mevcuttur. Bilirkişilik yapacak kişi/ler bilirkişilik bölge kurulu veya bulunduğu yer il adli yargı adalet komisyonu huzurunda yemin ederler. Konuşucu konumundaki bilirkişi o anda, adalet komisyonu huzurunda yemin metninin içeriğini söyleyerek söylemini gerçekleştirmektedir. Böylece sözceleme durumunu gerçekleştirmiş olur.

Bu iki metindeki sözcükler incelendiğinde, Ceza Bilirkişi Yemin metninde (yayın tarihi 2004) sadece “görevimi” sözcüğü yer alırken, Hukuk Bilirkişi Yemin metninde (yayın tarihi 2011) “Bilirkişilik görevimi” şeklinde değişiklik yapılarak “bilirkişilik” sözcüğü eklenmiş; metnin devamında ise bazı sözcükler değiştirilmiş “adalete bağlı kalarak” yerine “sadakat ve özenle” sözcükleri kullanılmış; “tarafsızlıkla” yerine “tarafsız ve objektif bir biçimde” sözcükleri kullanılmış; “namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim” yerine “namusum, şerefim ve kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine yemin ederim” şeklinde daha da genişletilerek yemin metninin düzenlendiği görülmektedir. Ceza Bilirkişi Yemin metni Hukuk Bilir Kişi yemin metninden daha kısa yazılmıştır. Bu farklılıkların nedeninin her iki metnin farklı yıllarda, farklı kişiler tarafından ve farklı kanunlar bünyesinde düzenlenmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ör:6 Mahkeme Huzurunda Yemin

Mahkeme huzurunda yeminin nasıl gerçekleştirileceği ve içeriğinin nasıl olacağı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 233. Maddesinin 1-5. bentlerinde düzenlenmiştir.

"Yeminin şekli

MADDE 233- (1) Yemin, mahkeme huzurunda eda olunur.

(2) Hâkim, yeminin icrasından önce yemin edecek kimseye, hangi konuda yemin edeceğini açıklar, yeminin anlam ve önemini anlatır ve yalan yere yemin etmesi hâlinde cezalandırılacağı hususunda dikkatini çeker.

(3) Yemin edecek kimse, yemin konusunun yeterli açıklıkta olmadığını ileri sürerse; hâkim, karşı tarafın görüşünü aldıktan sonra derhâl bu konuda kararını verir.

(4) Sonra "Size sorulan sorular hakkında, gerçeğe uygun cevap vereceğinize ve hiçbir şey saklamayacağınıza namusunuz, şerefimiz ve kutsal saydığımız bütün inanç ve değerler üzerine yemin eder misiniz?" diye sorar. O kimse de "Bana sorulan sorular hakkında gerçeğe uygun cevap vereceğime ve hiçbir şey saklamayacağıma namusum, şerefim ve kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine yemin ediyorum." demekle yemin edilmiş sayılır.

(5) Yemin eda edilirken, hâkim de dâhil olmak üzere hazır bulunan herkes ayağa kalkar." (Hukuk Muhakemeleri Kanunu, m. 233/1-5)

Mahkeme huzurunda gerçekleştirilen yemin sürecinde hakimle yemin edecek kişi arasında karşılıklı bir iletişim, bir diyalog gerçekleşmektedir. Hakimin yemin edecek kişiye "Size sorulan sorular hakkında, gerçeğe uygun cevap vereceğinize ve hiçbir şey saklamayacağınıza namusunuz, şerefimiz ve kutsal saydığımız bütün inanç ve değerler üzerine yemin eder misiniz?" diye sorusuna karşılık yemin edecek kişi "Bana sorulan sorular hakkında gerçeğe uygun cevap vereceğime ve hiçbir şey saklamayacağıma namusum, şerefim ve kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine yemin ediyorum." şeklinde cevap vererek yeminini gerçekleştirmiş olur. Metnin konuşucusu mahkeme huzurunda yemin edecek kişi, alıcısı ise hakim ve o anda mahkeme huzurunda bulunan herkeştir. Bir sözceleme durumu mevcuttur.

Ör:7 Müteahhitlik Yemin Metni

"Müteahhitlik Karnesi

Tanım:

Madde 5- (...) (Ek fıkra - R.G.: 12.6.2002 - 24783) (Değişik altıncı fıkra:R.G.31/7/2009-27305) Müteahhitlik karnesi almak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, bir defaya mahsus olmak üzere müteahhitlik yemini yaparlar. Adına karne çıkarılacak şahıs ve adına karne çıkarılacak veya devralacak şirketin yönetim kurulu başkanı, ortakları, (sorumluluğuna göre) aşağıda metni yazılı yemin belgesini imzalar. Belgenin bir nüshası Müteahhitlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığına sunularak ilgilinin dosyasına konur.

(Ek fıkra - R.G.: 12.6.2002 - 24783) Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Müteahhitlik Yemin Metni aşağıdaki şekildedir;

(Ek fıkra - R.G.: 12.6.2002 - 24783) *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına uyacağıma, Devlet İhale Kanunu, İmar Kanunu, Yapı Denetim Kanunu, Yönetmelikleri ve ilgili genelgelerin müteahhitlere yüklediği sorumluluklar çerçevesinde; depremle ilgili yönetmeliklere, Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesine, öncelikle Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Kontrol Yönetmeliklerine olmak üzere; ilgili Teknik Yönetmelik, Teknik Şartname, Özel Şartname ve Sözleşme hükümlerine uyacağıma, fen ve sanat kuralları içinde, kamu yararından sapmadan ülkemizin yararına çalışacağıma, iş ve meslek ahlakına uygun ve iş hukuku hükümleri çerçevesinde müteahhitliğimi icra edeceğime, namusum ve şerefim üzerine yemin ederim.*" (13.12.1983 tarihli ve 180 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesi hükmü uyarınca hazırlanmış Yapı, Tesis ve Onarım İşleri İhalelerine Katılma Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 28.03.1981 Resmi Gazete Sayısı: 17293)

Bu yemin metni, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından, müteahhitlik karnesi almak isteyen gerçek ve tüzel kişiler için, düzenlenmiş bir metindir. Metnin, diğer yemin metinlerinden farkı, metnin başındaki açıklamada da belirtildiği gibi, sözlü olarak ifade etmek yerine el yazısı ile yazılıp imzalanmasıdır. Bu yemin metni kişi adına ya da şirket

adına yazılıp imzalanmaktadır. Bu durumda konuşmacı ve alıcı arasında yazılı bir iletişim söz konusudur. Konuşucu yani metni kaleme alan gerçek ya da tüzel kişi işinin gereklerini en iyi şekilde yerine getireceğine dair alıcısına söz vermekte, yemin etmektedir. Metnin alıcısı konunun muhatabı olan herkeştir. Bir sözceleme durumu mevcuttur. Sözcükler metnin konusuyla bağlantılı olarak, “Devlet İhale Kanunu, İmar Kanunu, Yapı Denetim Kanunu, Bayındırlık İşleri, Teknik Yönetmelik, Teknik Şartname, Özel Şartname, vb.” seçilmiştir

Ör: 8 *Banka Üst Yöneticilerinin Yemini*

“MADDE 9- (1) Banka yönetim kurulu ve müdürler kurulu başkan ve üyeleri, seçilmeleri veya atanmalarından sonra ve görevlerine başlamadan önce yemin etmek zorundadır. Yönetim kurulunun tabii üyesi olan genel müdür ile genel müdürlüğe vekalet edecek kişilerin yemin etmiş olması şarttır.

(2) Yemin, bankanın merkezinin veya yurt dışında kurulu bankanın Türkiye’deki merkez şubesinin bulunduğu ildeki ticaret mahkemesi huzurunda “... Bankasındaki görevimi tam bir dikkat ve dürüstlük içinde yapacağıma, mevzuat hükümlerine aykırı hareket etmeyeceğime ve ettirmeyeceğime namusum ve şerefim üzerine yemin ederim.” denilmek suretiyle icra edilir.

(3) Mahkemece düzenlenen belgenin bir örneği banka tarafından en geç yedi iş günü içinde Kuruma gönderilir.” (Bankaların Üst Yönetimine Atanacakların Bildirimi, Yemin ve Mal Beyanında Bulunulması ve Karar Defterlerinin Tutulmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 3. Bölüm)

Banka yönetim kurulu ve müdürler kurulu başkan ve üyeleri görevlerine başlamadan önce, bankanın merkezinin veya yurt dışında kurulu bankanın Türkiye’deki merkez şubesinin bulunduğu ildeki ticaret mahkemesi huzurunda yemin ederler. Yeminin nasıl olacağı bankacılıkla ilgili yönetmelikte belirtilmiştir. Bu yemin metninde de yemini gerçekleştiren, metnin ileticisi konumunda olan kişi bankacıdır. Yemin eyleminin gerçekleştiği yer ticaret mahkemesidir. Zaman yemin eyleminin gerçekleştiği andır. Metnin alıcısı o an ticaret mahkemesi huzurunda bulunan herkeştir. Yemin eden kişi mahkeme huzurunda söylemini gerçekleştirmiştir. Konuşucu X bankasındaki görevini en iyi şekilde yerine getireceğine dair mahkeme huzurunda söz vermekte, namusu ve şerefi üzerine yemin etmektedir. Diğer yemin metinlerinde olduğu gibi, toplumun önem verdiği “namus ve şeref” kavramları her yemin metninde vurgulanmaktadır. Yemin metni içerisinde kullanılan “X bankasındaki görevim, mevzuat hükümleri” gibi sözcükler de alana ait sözcüklerdir.

Ülkemizde kullanılan yemin metinleri oldukça fazladır. Yukarıda incelediğimiz yemin metinlerinin dışında müteahhitlerin “Müteahhitlik yemin metni”, doktorların “Hipokrat Yemini”, avukatların Avukat Yemin Metni, hemşirelerin Hemşirelik Yemin Metni, katiplerin Kâtip Yemin Metni, Banka Üst Yöneticilerinin Yemin Metni, vb. gibi pek çok metin bulunmaktadır. Araştırma kapsamında bu metinlerden sadece birkaç tanesine değinilebilmiştir. Ulaşılabilen tüm metinler incelenmiş, bu metinlerdeki ortak ve farklı yönler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Sonuç

Bu araştırmada yemin metinlerinin dilsel ve söylemsel özellikleri incelenmeye çalışılmıştır. Yemin eden kişi/lerin yemin ederken nasıl bir dil kullandığı ve nelere dikkat ettikleri çözümlenmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında “yemin/ant” ve “yemin etmek/ant içmek” sözcüklerinin tanımı yapılmış, yemin metinlerin düzenleniş

şekillerinden bahsedilmiştir. Sözceleme kuramları çerçevesinde bu metinlerin belirli bir formatta hazırlandığı (birkaç satırdan oluşan ve noktalama işaretleri ve bağlaçlarla birbirine bağlanan tek tümceden oluştuğu), yapısal olarak neredeyse aynı olduğu, yemin metninin konusuna göre sözcük seçiminde titizlikle davranıldığı ve metnin belirli kişi/lere yönelik olduğu görülmüştür. Yemin eyleminin nerede ve nasıl gerçekleşeceği, metinlerin içeriği yasalarda, yönetmeliklerde ve tüzüklerde belirtilmiştir. Kişiler bunlara uymakla yükümlüdürler.

Bu metinlerin yemin eden kişiler ve hitap ettikleri kitle arasında iletişim kurmak ve onlara üstlendikleri işi en iyi şekilde yapacaklarına dair söz vermek amaçlı oluşturuldukları görülmüştür. Bu söylemde bir “ben” sözceyi ileten kişi ve bir “siz” metinlerin hitap ettiği kişiler, yani sözcenin alıcıları bulunmaktadır. Bir sözceleme durumu vardır. Sözceleyen konumundaki yemin eden kişi bir taraftan yemin metninde görevini gerçekleştirirken nelere dikkat edeceği konusunda alıcısını bilgilendirirken, diğer taraftan özenle seçilen sözcüklerle onu bilgilendirmeye çalışmaktadır. Söz verme durumu söz konusudur, kişi sözcesinin sorumluluğunu üstlenmektedir ve bunu alıcısına da açık bir dille bildirmektedir. Sözceleme durumunda kullanılan sözceler kesin bir yargı ifade etmektedir.

Kaynakça

- Günay, V. D. (2013). *Söylem Çözümlemesi*, İstanbul: Papatya Yayınları.
- Kıran, A. (2013). “Yazınsal Göstergelilik ve Eleştiri”. *Eleştiri Kuramları*. (Editör: Rıza Filizok, Eylem Saltık) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Kıran, A. (2015). “Sözceleme Kuramları ve Dil Öğretimi”. *Dil Bilimleri ve Dil Öğretimi*, (Editörler: Ece Korkut, İrem Onursal Ayırır), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Vardar, B. (2002), *Açıklamalı Dilbilim terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yayınları, İstanbul.
- İnternet: Web: <http://www.espacefrancais.com/le-systeme-enonciatif/> adresinden 29.01.2016 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Web: <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 20 Temmuz 2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Web: <http://www.bilirkisiler.org.tr> adresinden 14 Temmuz 2017 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: <http://www.hukukiyardim.gov.tr/kitap.pdf>. (2013). *Adliye Personeli El Kitabı*, 10 Temmuz 2017 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982). T.C. Resmi Gazete, 17863, 9 Kasım 1982.
- Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu, (1961), T.C. Resmi Gazete, 10702, 9 Ocak 1961.
- Devlet Memurları Kanunu, (1965). T.C. Resmi Gazete, 12056, 23 Temmuz 1965.
- Ceza Muhakemesi Kanunu, (2004). T.C. resmi Gazete, 25673, 17 Aralık 2004.
- Hukuk Muhakemeleri Kanunu, (2011). T.C. resmi Gazete, 27836, 4 Şubat 2011.
- 13.12.1983 tarihli ve 180 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesi hükmü uyarınca hazırlanmış Yapı, Tesis ve Onarım İşleri İhalelerine Katılma Yönetmeliği
- Bankaların Üst Yönetimine Atanacakların Bildirimi, Yemin ve Mal Beyanında Bulunulması ve Karar Defterlerinin Tutulmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.